

Wyrok z dnia 21 grudnia 2004 r.

I UK 44/04

Obowiązek opłacania przez rolnika składek z tytułu ubezpieczenia emerytalno-rentowego rolników trwa do końca kwartału, w którym rolnik rozpoczyna pobieranie renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Maria Tyszczel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 grudnia 2004 r. sprawy z wniosku Józefa O. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w N.S. o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 25 listopada 2003 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 2 października 2002 r. zmienił decyzję Oddziału Regionalnego KRUS w N.S. z dnia 3 grudnia 2001 r., ustalając, że Józef O. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach od 15 lutego 1998 r. do 31 grudnia 1999 r. oraz od 1 stycznia 2001 r. do 31 marca 2001 r. - w ten sposób, że ustalił, iż w wymienionych okresach wnioskodawca nie podlegał temu ubezpieczeniu.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia. Wnioskodawca Józef O. od 27 stycznia do 28 października 1998 r. pobierał zasiłek chorobowy, od 29 października 1998 r. do 23 października 1999 r. świadczenie rehabilitacyjne, a od 24 października 1999 r. do 31 grudnia 2000 r. miał prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Następnie od 2 stycznia 2001 r. został uznany za

bezrobotnego i uzyskał prawo do zasiłku dla bezrobotnych. Wnioskodawca posiada gospodarstwo rolne. Sąd Okręgowy uznał, że okresy pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego nie stanowią podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu i wobec tego w tych okresach rolnik, jakim był wnioskodawca, podlega tylko jednemu ubezpieczeniu, tj. ubezpieczeniu społecznemu rolników. Gdyby dopuścić obowiązkowe ubezpieczenie społeczne z dwóch tytułów, to należałoby także dopuścić podwójne zaliczanie tych samych okresów, co pozostaje w sprzeczności z podstawową zasadą prawa ubezpieczeń.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 25 listopada 2003 r., po rozpoznaniu apelacji organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego. Sąd drugiej instancji podniósł, że stosownie do art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) ubezpieczeniu społecznemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, jeżeli nie podlega innemu ubezpieczeniu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty. W myśl art. 6 pkt 12 tej ustawy, przez „inne ubezpieczenie społeczne” rozumie się ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne określone w odrębnych przepisach, według zaś art. 6 ust. 13 ustawy, przez „osobę podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu” - osobę będącą pracownikiem zatrudnionym w wymiarze czasu nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo objętą innymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub zaopatrzeniu emerytalnym. Przepis art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) stanowi, że obowiązkowo ubezpieczeniu podlegają pracownicy w okresie od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku, natomiast gdy chodzi o bezrobotnych, to podlegają oni takiemu ubezpieczeniu od dnia nabycia prawa do zasiłku do dnia utraty prawa do niego.

Jest w sprawie niesporne, że wnioskodawca był zatrudniony w Urzędzie Gminy w C. na podstawie umowy o pracę na czas określony w charakterze robotnika gospodarczego do dnia 14 lutego 1998 r., a następnie - jak ustalił Sąd Okręgowy - w okresach ustalonych przez ten Sąd pobierał zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, zasiłek dla bezrobotnych. Ustanie stosunku pracy z dniem 14 lutego 1998 r. oznacza, że począwszy od dnia 15

lutego 1998 r. wnioskodawca nie podlegał już ubezpieczeniu pracowniczemu, a podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, co trafnie przyjął organ rentowy. Wprawdzie od dnia 24 października 1999 r. wnioskodawca pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy, jednak w myśl art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczenie to ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniom. Podobnie przyznanie wnioskodawcy prawa do zasiłku dla bezrobotnych od dnia 10 stycznia 2001 r. oznacza, że w okresie od 1 do 9 stycznia 2001 r. nie podlegał on innemu ubezpieczeniu społecznemu, zatem w I kwartale 2001 r. wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. W konkluzji Sąd Apelacyjny stwierdził, że rolnik prowadzący działalność rolniczą, pobierający zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne, podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników i w związku z tym jest obowiązany do opłacania składek ubezpieczeniowych, jeżeli łączący go uprzednio stosunek pracy, rodzący obowiązek ubezpieczenia pracowniczego, został rozwiązany.

Od powyższego wyroku wnioskodawca złożył kasację opartą na podstawie naruszenia prawa materialnego, w której zarzucił: 1. błędną wykładnię art. 13 pkt 1 i pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, wynikającą z nieuwzględnienia związku okresów nieskładkowych ze skutkami podlegania obowiązkowi ubezpieczeniowemu (dotyczy to pkt 1) oraz polegającą na nie-trafnym określeniu początku uprawnienia do otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych (co dotyczy pkt 9); 2. niewłaściwe zastosowanie art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, mimo podlegania przez wnioskodawcę innemu ubezpieczeniu społecznemu w okresach nieskładkowych; 3. zastosowanie art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników pomimo wyłączenia znajdującego się w ust. 1 art. 7 oraz w ust. 3 art. 16 tej ustawy.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 2 października 2002 r. [...]. Jako okoliczności uzasadniające rozpoznanie kasacji podał „potrzebę pełnego uwzględnienia w judykaturze - odnoszącej się do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeń rolniczych - zasady komplementarności ustaw ubezpieczeniowych i ich niesprzeczności oraz potrzebę niedopuszczania do podwójnego obciążania obowiązkiem ubezpieczeniowym osób podlegających ubezpieczeniu”.

Zdaniem skarżącego, skoro otrzymywał on po ustaniu stosunku pracy zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, rentę z tytułu niezdolności do pracy i zasiłek dla bezrobotnych, to stało się tak dlatego, że był objęty przepisami o ubezpieczeniu społecznym, chociaż nie był już pracownikiem. Stało się tak wskutek istnienia podstaw do zastosowania art. 6 pkt 13 *in fine* ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. oraz art. 16 ust. 3 tej ustawy. Natomiast decyzja rolniczego organu rentowego przymusza wnioskodawcę do podlegania równoczesnemu obowiązkowi ubezpieczeniowemu z dwóch systemów ubezpieczeń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż wbrew zapatrywaniu wnioskodawcy zaskarżony wyrok nie jest w skutkach równoznaczny z tym, że skarżącego obciąża obowiązek podwójnego płacenia składek na ubezpieczenie społeczne.

W myśl art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pracownik od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu, według zaś art. 13 pkt 9 tej ustawy, ubezpieczeniu temu podlega także bezrobotny w okresie od dnia nabycia prawa do zasiłku do dnia utraty prawa do niego. Jak z powyższych przepisów wynika, okres objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem pracowniczym został ustawowo i jednoznacznie określony. Równocześnie z art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika, że nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolnik posiadający gospodarstwo rolne o określonym obszarze i charakterze, który podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury albo renty. Przytoczone przepisy uzasadniają więc wniosek, że rolnik tak długo nie ma obowiązku płacenia składek na swoje ubezpieczenie, jak długo podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu pracownicemu albo jak długo pobiera emeryturę albo rentę.

Gdy chodzi o wnioskodawcę, Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że jego obowiązek płacenia składek z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia rolniczego powstał od następnego dnia po ustaniu stosunku pracy, czyli od 15 stycznia 1998 r., po czym ustał z dniem 31 grudnia 1999 r., gdyż od dnia 24 października 1999 r. wnioskodawca zaczął pobierać zasiłek chorobowy. Według zaś art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczenie społeczne rolników „ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu”.

Mówiąc inaczej, obowiązek płacenia przez rolnika składek, wynikający z obowiązkowego ubezpieczenia emerytalno-rentowego rolników, który ustaje w razie ustalenia prawa do emerytury lub renty, trwał z woli ustawodawcy (art. 3a ust. 1 ustawy) do końca tego kwartału, w którym wnioskodawca zaczął pobierać rentę z tytułu niezdolności do pracy, tj. do 31 grudnia 1999 r.

Jest również zgodne z prawem rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w kwestii następnego okresu, w którym istniał obowiązek płacenia przez wnioskodawcę składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Jest to okres od 1 stycznia do 31 marca 2001 r. Trafność powyższego rozstrzygnięcia jest uzasadniona tym, że od dnia 10 stycznia 2001 r. został wnioskodawcy przyznany zasiłek dla bezrobotnych, co jest okolicznością powodującą ustanie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Zgodnie bowiem z art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, osoby pobierające zasiłek dla bezrobotnych podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu. Jednak stosownie do art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczenie „rolnicze” ustaje dopiero z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu. Regulacja ta, przeniesiona na użytek rozpoznawanej sprawy, oznacza, że ponieważ wnioskodawca miał obowiązek płacenia składek na ubezpieczenie rolnicze od 1 do 9 stycznia 2001 r., to obowiązek ich płacenia trwał aż do 31 marca 2001 r., czyli do końca kwartału, w którym „ustała okoliczność uzasadniająca podleganie ubezpieczeniu” społecznemu rolników, czyli przyznanie wnioskodawcy, począwszy od dnia 10 stycznia 2001 r., zasiłku dla bezrobotnych.

W podsumowaniu przedstawionych wywodów należy zatem stwierdzić, że decyzja rolniczego organu rentowego, ustalająca podleganie wnioskodawcy ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od 15 lutego 1998 r. do 31 grudnia 1999 r. oraz od 1 stycznia do 31 marca 2001 r., jest zgodna z prawem. Sąd Apelacyjny miał zatem podstawę do zmiany wyroku Sądu Okręgowego, który w wyroku z dnia 2 października 2002 r. uznał, że w tych okresach wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wbrew zapatrywaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny nie naruszył podanych w kasacji przepisów prawa materialnego. Nie doszło bowiem do dwukrotnego obciążenia go w tym samym czasie obowiązkiem płacenia składek na ubezpieczenie społeczne. Decyzja rolniczego organu rentowego nie dotyczy przecież okresów, w których podlegał

on ubezpieczeniu pracowniczym, pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy oraz zasiłek dla bezrobotnych.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił kasację jako niezawierającą usprawiedliwionych podstaw (art. 393¹² k.p.c.).

=====